

۲۰

می یاره‌ی نیشته بو تلار گوشه
می یاره‌ی دکفه ایوار می کشه

تلار جور بوشوم شیشه به شیشه
ایله‌ی بشکفه تلار واشان

telāre jor bušum šīše be šīše
mi yārēi nište bu telāre guše
?ilāhi beškefe telāre vāšān
mi yārēi dekefe ?ivar mi keše.

به بالای تلار رفتم ، شیشه به شیشه !
یار من نشسته بود در گوشه تلار
الهی تیرچه تلار بشکند
یار من ناگهان بیفتد در آغوش من .

۲۱

هزار افسوس تی صاحب یار نداره
تی شاخانه دوره طلا بیگیره

بکار ورزای ته شاخان گوله اناره
دعا بوگون تی صاحب یار بیگیره

bekār varzāi ti šāxān gule anāre
hazār afsus ti sāhāb yār nedāre
duā bukun ti sāhāb yār bigire
ti šāxān dūre telā bigire

شخم بزن ورزا شاخه‌هایت گل انار است
هزار افسوس که صاحب یار ندارد
دعا بکن صاحب تو یار بگیرد
دور شاخه‌هایت را طلا بگیرد .

۲۲

هو گرمه می یاره‌ی در بیجاره
بو شو ابرا بوگو وارن بباره
عرق در زیر زلفش لاله زاره
می یاره طاقته گرما نداره

havā germe mi yārēi dar bijāre
araq dar zire zolfaš lālezāre
bušu abrā bugu vāreš bebāre
mi yārē tāqate garma nedāre

هو گرم است و بار من در شالیزار است
عرق در زیر زلفش لاله زار است !
برو به ابر بگو باران بیارد
که یار من طاقت گرما را ندارد .

۲۳

دوته کوتریمی با هم یگانه
دوتا بدگو ایسا امی میانه
آب و دانه خوریم بیجار کولانه
امرره چاکودن تورو دیوانه

dute kotarimi bā ham yegāne
āb-o dāne xurim bijār kulāne
dutā badgu ?isā ami miyāne
amere čākuden tur-o divāne

دو تا کبوتریم با هم یگانه
آب و دانه می خوریم در برجستگی‌های میان شالیزار
دو تا بدگو در میانه ما هستند
ما را دیوانه و مجنون ساخته‌اند .

۲۴

تی مورغان بدام من آب و دانه
نوگوفتی مورغ می شینه یا کراتی

ریزه ریحان بگاشتم دور خانه
تی مورغان دوخادی تی تی تی

rize rēihān bekāštem dūre xāne
ti murqāne bedām man āb-o dāne
ti murqāne duxādi titi titi
nugofti murq mi šine yā kerāti

ریحان ریز کاشتم به دور خانه
به مرغهای تو دادم آب و دانه
مرغهایت را صدا زدی: تی تی، تی تی
اما نگفتی که مرغ مال من است یا نیمچه مرغ.

۲۵

ایتا دوختر بیدم خیلی جوانه
خودش سرخه گوله پیرهن کتانه

شب شنبه بوشوم شب پاسی خانه
بیاد دارم از اون چن تا نشانه

šabe šanbe bušum šab pāsī xāne
?itā duxtar bideṁ xeili jevāne
be-yād dārem az un čantā nešāne
xudeš sorxe gule pirhan katāne

شب شنبه رفتم به "شب پاسی" ۱۲ خانه
دختری را دیدم که خیلی جوان بود ۱۳
بیاد دارم از او چند تا نشانه
خودش گل سرخ است و پیرهن [اش] از کتان.

۲۶

عجب عطری بزا (۱۴) گوله بنفشه
اگر تی قسمتم آیم تی کشه

بولبول چاپ چاپ زنه دربا غه گوشه
بوشو یارا بوگو خوره نوگوشه

bulbul čāp čāp zene dar bāqe guše
ajab atri bezā gule banafše
bušu yārā bugu xure nukuše
agar ti qesmatem āim ti kaše

بلبل چه چه می زند در گوشه باغ
عجب عطری پراکنده است، گل بنفشه
برو به یار بگو خودش را نکشد
اگر قسمت تو هستم می آیم به آغوشت.

۲۷

می یار مره بیده مچه بوکوده
می یار مره بیده بوشو خانه پوشت

بهاره گنده واش غمچه بوکوده
بهاره گنده واش تونوگونی روشت

behāre gende-vāš qomče bukude
mi yār mere bidē mačče bukude
behāre gende-vāš tu nukuni rošt
mi yār mere bide bušu xāne pušt

افسنتین بهاره غنچه کرده است
یار من مرا دید اخم کرد
افسنتین بهاره تو نکتی رشد
یار من مرا دید رفت به پشت خانه.

۲۸

نه چراغ سوپو نه خشک ایسه
اونه میجه و ابرو خشک ایسه

شب نصفه بو شوم می یاره کومه
یاره چشمان ببوس می چراغ سو

šabe nesfe bušum mi yāre kume
na čerāqe su bu na xoške ?ime
yāre čašmān bobos mi čerāqe su
unē mije-o abru xoške ?ime

نصفه شب رفتم به کومه یار
نه روشنایی چراغ بود نه هیزم خشک
چشمهای یار شد روشنایی چراغ
مژه و ابروی او هیزم خشک.

۲۹

تسی نزدیک همسایه یه تو نو بوردی
سیا داماد بی بی ده وانگردی

تی داره سب بوبوم مره نو خوردی
بو شای شهران به شهران زن بوبوردی

ti dāre sēb bubum mere nuxurdi
ti nazik hamsāieye tu nuburdi
bušāi šahrān be šahrān zan buburdi
siyā dāmād bibi dē vānegerdi

سیب درخت تو بودم مرا نخوردی
همسایه نزدیک تو بودم مرا نبردی^{۱۴}
رفتی به شهرها و شهران! زن گرفتی
داماد سیاه [بخت] بشوی و بازگردی.

۳۰

بجز دیدار یار ناره دوایی
می پیغاما بو بر می یار پهلو

خداوندا چقدر سخته جدایی
تره قاصد گونم آب سفید رو

xodāvandā čeqad sexte jodāyi
bejz didār yār nāre devāyi
tere qāsed kunem ābe sefidru
mi pēiqāmā bubur mi yāre pahlu

خداوندا چقدر سخت است جدایی
بجز دیدار یار ندارد دوایی
آب سفید رود! تو را قاصد می کنم
پیغام مرا ببر به نزد یار.

۳۱

می دیله دوستم به زنگ لولای
کهنه میرسای بیه مره قویولای

رودخانه آب بامو نیلای به نیلای
همه گیدی تی یار زرد و ذلیلای

rudxāne āb bāmu nilāi be nilāi
mi dile debestem be zange lulāi
hama gidi ti yār zerd-o zelilāi
kohne mirsāi bebe mere qubulāi

از رودخانه آب آمد نیلی به نیلی
دل خود را بستم به دنگداله
همه می گویند یار تو زرد و ذلیل است
[اگر] مس کهنه باشد مرا قبول است.

۳۲

تی قد و قامتت به کی نمایی
ایتا عیبی که داری بی وفایی

بیجار سره (۱۶) گردی کاگل حنایی
تی قد و تی قامت عیبی نداره

bijār sare gerdi kako|hanāyi
ti qadd-o qāmatā be ki nemāyi
ti qadd-o ti qāmat ēibi nedāre
?itā ēibi ke dāri bivafāyi

در میان شالیزار می گردی ، کاگل حنایی
قد و قامت خود را به چه کس می نمایی
قد و قامت تو عیبی ندارد
تنها عیبی که داری بی وفایی .

۳۳

تی سره بوخوره تی خاطر خوایی
اوتاق کش بینیش بوخورتو غصه

بوشو یارا بوگو آیی یا نایی
مره بردن درید با گوله دسته

bužu yārā bugu āyi yā nāyi
ti sare buxure ti xāter xāyi
mere burdanderid bā gule daste
utāqe kaš biniš buxurtu qosse

برو به یار بگو می آیی یا نمی آیی
به سر تو بخورد این خاطر خواهی
مرا می برند با دسته گل
[تو] در کنج اتاق بنشین و غصه بخور .

۳۴

بلند بالایی و باریک میانی
مره بی تو حرامه زندگانی
بچار سره گردی چندر جوانی
خدا تره بدا حسن جوانی

bejār sare gerdi čander jevāni
boland bālā?iy-o bārik miyāni
xodā tere bedā hosnē jevāni
merē bi tu harāme zendegāni

در میان شالیزار می گردی ، چقدر جوانی
بلند بالایی و باریک میانی
خدا به تو داده حسن جوانی
بی تو برای من حرام است زندگانی

۳۵

تی دسه ساعته مره نشان دی
تی مانستن بی وفا هیچ ندیده ام
بولند گوله گردی تره تکان دی
تی دسه ساعته من خیلی ندیده ام

boland kule gerdi terē tekān di
ti dase sāate mere nešān di
ti dase sāate man xēili bidēme
ti mānestan bivafā hič nidēme

در تپه بلند می گردی خودت را تکان می دهی
ساعت دست خود را بمن نشان می دهی
ساعت دست تو را من خیلی دیده ام
[اما] به مانند تو بی وفا هیچ ندیده ام .

دفتر دوم - گیلکی * ۲۰۵

۳۶

ایلهی بیمره گیلانه قاضی
مره ذلیل بوکود ارباب راضی

ستاره آسمان شیشه درازی
قواله بی نیویشت باله درازی

setāre āsemān šīše derāzi
?ilāhi bimire gilāne qāzi
qavāle binivišt bāle derāzi
mere zalil bukud arbābe rāzi

ستاره آسمان به درازی شیشه
الهی بمیرد قاضی گیلان
قباله نوشت به درازی دست
مرا ذلیل کرد ارباب را راضی .

- ۱۴- معنی تحت‌اللفظی این جمله "عجب عطری زده است" می‌شود .
۱۵- " مرا بُردی یا نوبردی " به معنی بامن ازدواج نکردی " می‌باشد .
۱۶- سطح شالیزار را " سربچار " می‌گویند .

حواشی و تعلیقات بخش دوم از دفتر دوم

- ۱- این کلمه معمولا " دوشه " تلفظ می‌شود . الف آخر سایر کلمات مشابه این هم، زاید به نظر می‌رسد .
۲- این کلمه نیز معمولا " جاهیله " تلفظ می‌شود .
۳- " بلندا و قندا " معمولا " بلند و قند " تلفظ می‌شود .
۴- منظور " همچون سکه‌ای که در رشت ضرب می‌شود " می‌باشد
۵- آباد کردن در اینگونه موارد به معنی از حالت دیم و موات درآوردن و به زیر کشت و زرع بردن است .
۶- " رودبار " نام شهر رودبار از توابع استان گیلان است .
۷- " خولی چادرزه " کنایه از شکوفه بار شدن درخت آلوچه می‌باشد .
۸- " همسر " در اینجا به معنی همتا و هم سن و سال آمده است
۹- رجوع شود به توضیح شماره ۱۹ بخش اول از دفتر سوم
۱۰- بولاغ یک کلمه ترکی است به معنی چشمه برای نگارنده مشخص نشده که در اینجا به چه معنی آمده است .
۱۱- رجوع شود به توضیح شماره ۱۱ از بخش اول دفتر دوم .
۱۲- رجوع شود به واژه نامه .
۱۳- " جوان " در اینجا به معنی زیبا و شاداب آمده است .

ترانه‌های شمال

دفتر دوم - گیلکی
بخش سوم - گیلکی بیه پیش

گردآوری شده در حومه :

شماره‌های ۱ تا ۷ لشت نشاء
شماره‌های ۸ و ۹ آستانه اشرفیه
شماره‌های ۱۰ تا ۱۵ سیاهکل
شماره‌های ۱۶ تا ۱۸ لاهیجان
شماره‌های ۱۹ - لنگرود
شماره‌های ۲۰ تا ۲۶ رودسر
شماره‌های ۲۷ تا ۳۸ رودبند

گردآوری شده در تاریخ ۶۴ - ۱۳۵۰

۲

سرکویه بلند گندم بگا شتم
می‌گندم سبز آ بو خبر ندا شتم
بوشوم پیش خدا یک عرضی داشتم
همه گول دسته داشتید من ندا شتم

sare kuye boland gandom bekāštem
mi gandom sabz ābu xabar nedastem
bušum piše xodā yak arzi dāštem
hame gul daste dāštīd man nedāštem

بر سر کوه بلند گندم کاشتم
گندم من سبز شد خبر نداشتم
بروم نزد خدا، یک عرضی داشتم.
همه دسته گل داشتند من نداشتم.

۳

توفنگ چخماقی شفتالو گول گول (۱)
چرا دیر آمدی (۲) می‌مسته بولبول
هوکی دیر آدمم تقصیر ندارم
غولامه دیگرم فرصت ندارم

tufange čaxmāqi šaftālu gul gul
čerā dir āmadi mi maste bul bul
mu ki dir āmadam taqsir nedāram
qulāme digaram forsāt nedāram

تفنگ چخماقی [با نقش] گل شفتالو
چرا دیر آمدی بلبل مست من
— من که دیر آدمم تقصیر ندارم
غلام دیگر [ی] ام فرصت ندارم.

۱

کنار سیبده رو من باغبانم
تو زوار رضا من تورگمانم
بوشو پشرا بوگو مرد جوانم
مره زود زن بده بی خانمانم

kenāre sibderu man bāqebānem
tu zavvāre rezā man turkemānem
bušu pērā bugu marde jevānem
mere zud zen bede bi xānemānem

در کنار سفیدرومن باغبانم
تو زوار [امام] رضا هستی و من ترکمانم
برو به پدر بگو [که من] مرد جوانم
بمن زود زن بده که بی خانمانم.

۴

برار چاریدار خواخورتی قریون
تی پیرهنا فادن خواخور بوشوره
تی پیرهنا چیلکینه عین غریبون
با آب زمزم و صابون تهرون

berār čārbedār xāxur ti qorbon
ti pirhan čilkine ěine qaribon
ti pirhanā fāden xāxor bušure
bā ābe zumzam-o sābune teħron

برادرچاروادار! خواهر قریان تو
پیرهنا تو چرکین است عین [پیرهنا] غریبان
پیرهنت را بده خواهر بشوید
با آب زمزم و صابون تهران.

۵

هواپه چی خوبه سیتای بگرده
خداوند! مره رنگ سیتای کن
زمینه چی خوبه ریکای بگرده
دوبال در گردن پاچه ریکای کن

havāie či xube sitāi begerde
zemine čī xube rikāi begerde
xodāvandā mere range sitāi kon
dubāl dar gerdene pāče rikāi kon

در هوا چه خوب است که "سار" بگردد
در زمین چه خوب است که پسر بگردد
خداوند! مرا به رنگ سار کن
دو دست در گردن پسر کوتاه قد کن.

۶

گوله مریم بگاشتم بر سر کوه
همه یاره‌ی بیگفتد یار خوشرو
نه ایئا ولگ بیچم نه بوکودم بو
ولی من یار نیگفتم خاطر تو

gule meriem bekāštem bar sare ku
na ?itā valg bičēm na bukudem bu
hame yārēi bigifted yāre xušru
vali man yār nigiftem xātere tu

گل مریم کاشتم بر سر کوه
نه یک برگ چیدم، نه بوییدم
همه یار گرفتند - یار خوشرو
ولی من یار نگرفتم بخاطر تو

۷

سیا ابره‌ی بیته زاغ هوا را
ایلهی دیلخوا برتو پیر نیبی پیر
کدام بی رحم به برد دیلخوا‌ی ما را
سه ماه ناخوش بیبی شیش ما زمینگیر

siyā abrēi baite zāqe havārā
kodām biraħm babord dilxāie mārā
?ilāhi dilxā bor tu pir nibi pir
se mā nāxus bibi šišmā zamingir

ابر سیاه آسمان آبی را گرفته است
کدام بی رحم دلخواه ما را برد
الهی ای کسی که دلخواه مرا بردی، تو پیر نشوی پیر
سه ماه ناخوش بشوی شش ما زمینگیر

۸

سورخه گرکه نییم خوش خط و خوش خال
شکار بونون نوکونید ۳ سربه دنبال
به گوهون خوته دارم بر سر دار
هیچکس مه گیته منه غیر می یار

surxe karkēi niyem xuš xatt-o xuš xāl
bekohon xone dārem bar sare dār
šekār bonun nokonid sar be dumbāl
hič-kas magite manne qeir mi yār

ما کئی سرخ نیستم خوش خط و خوش خال
در کوه‌ها خانه دارم ، بر سر درخت
شکاربانان سر به دنبال من مگذارید
هیچکس نمی‌تواند مرا بگیرد جز یار من .

۹

دو تاسب و دوتا نارو دوتابه
تلار شیش پری ساجم شمی ره
غریبه کوتگم بمام شمی ده
خیال کردم تی همسایه مره به (۴)

dutā sēb-o dutā nār-o dutā bē
qaribe kutakem boman šami dē
telāre šiš pari sajem šamirē
xeyāl kardam ti hamsāie merēbē

دو تا سیب و دو تا انار و دو تا به
کودکی غریب آمده ام به ده شما
تلار شش گوشه می‌سازم برای شما
خیال کردم که همسایه‌ات همسرم می‌شود .

۱۰

تو اودیم (۶) کودری موای دیمه‌گو
دسماال پورا گودم نارنج و لیمو
دوازده سال (۷) ندارم خبره تو
وافرس وافرس بومام سرمنزل تو

tu u dim ku dari mu ?i dime ku
doāzda sāl nedārem xabare tu
dasmāl purāgodem nārenj-o limu
vāfers vāfers bomām sar manzele tu

تو در آن سوی کوه هستی من در این سوی کوه
دوازده سال [است] که خیر تو را ندارم
دستمال را پر کرده‌ام [با] نارنج و لیمو
پرشان پرسان آمد م به سرمنزل تو .

۱۱

آفتابه شودره پران پیرانا
ضمانت بوکونید ایمشب بمانا
می یارجان شودره دیل ناگیرانا
شاید درد دیله ایمشب بداننا

āftābe šo dare parān paroonā
mi yār jān šo dare dil nāgiroonā
zamānat bukunid ?imšab bemānā
šāyad darde dile ?imšab bedonā

آفتاب می‌رود و متلاشی است
یار جان من می‌رود و دل نگران است
ضمانت بکنید امشب بماند
شاید درد دل [مرا] امشب بدانند .

۱۲

بچر گلهی تی صاحب در عذابه
شیرمست بره تی قربانی کن من

بوار باران تی وارستن ثوابه
بچر گلهی که چوپانی کنم مو

bevār bārān ti vārestan savābe
bečēr galēi ti sāheb dar azābe
bečēr galēi ke čupāni konem mu
šir-mast barre ti qorbāni konem mu

ببار باران که باریدنت ثواب است
بچر گله که صاحبیت در عذاب است
بچر گله که چوپانی می کنم من
بره شیر مست را قربانی می کنم من .

۱۳

مروتی آشنایی گی بنابو
گوشت و ناخن جدایی گی بنابو

چراغ روشنایی که بنابو
مروتی آشنایی گوشت و ناخن

čerāqe rušenāyi ki benā bu
mer-o ti āšenāyi ki benā bu
mer-o ti āšenāyi gušt-o nāxon
gušt-o nāxon jodāyi ki benābu

روشنایی چراغ را چه کسی نهاده بود
آشنایی من و تو را چه کسی نهاده بود
آشنایی من و تو [همچون] گوشت و ناخن
جدایی گوشت و ناخن را چه کسی نهاده بود .

۱۴

تو بالای تلار مو زیر تلار
تو نارنج پوست کنی موسب خلخال
ایلهسی مو بیوم تی نارنجه پوست
تو تازه داماد و مو تازه عروس

tu bālāie telār mu zir telār
tu nārenj pus koni mu sēbe xalxāl
?ilāhi mu bebum ti nārenje pus
tu taze dāmad-o mu tāze arus

تو [در] بالای تلار هستی و من [در] زیر تلار
تو نارنج پوست می کنی من سیب خلخال
ایلهسی من بشوم پوست نارنج
تو تازه داماد و من تازه عروس .

۱۵

تی دسان ناز کن حنا نداره
می یار چونه بیینه (۸) خودس و پاره
گوچی لاگو تره الله بداره
قواله من گونم رشب حناره

kuči lāku terē allā bedāre
ti dason nāzokon henā nedāre
qavāla man konem rašte henāre
mi yār june baine xu das-o pāre

دختر کوچک ! الله تو را نگه دارد
دست های تو ناز کند حنا ندارد
حنای رشت را من قباله می کنم
یار جانم بخرد برای دست و پایش .

۱۶

اگر صدسال بمانی می عروسی
صندوقچه پورگونی آیی می خانه

عمو دختر تو می بانگ خروسی
اگر صدسال بمانی پتر خانه

amu doxter tu mi bānge xurusi
agar sad sāl bemoni mi arusi
agar sad sāl bemoni pēre xone
sandoqča pur koni āyi mi xone

دختر عمو تو بانگ خروس منی
اگر صدسال بمانی عروس منی
اگر صدسال بمانی در خانه پدر
صندوقچه را پر می کنی می آیی به خانه من .

۱۷

غم و غصه همه می دلیل دچه بی
جوانم جاهلیسم مومرده منم

ماره‌ی ماره‌ی چره تو مه بچه بی
غم و غصه‌ی همه موخورده منم

mārēi mārēi čere tu ma bače bi
qam-o qosse hame mi dil dače bi
qam-o gosse hame mu xorde mennem
jevāne jāhilem mu morde mennem

مادر! مادر! برای چه تو مرا زاییده بودی
همه غم و غصه را به دلم چیده بودی
همه غم و غصه را من خوردن نمی توانم
جوانم ، جاهلم ، مردن نمی توانم .

۱۸

بوشو سرواز خونیه‌ی یارا خبر کن
دسه دسمال (۹) ویگی سرسایه بکن

کلاچ سرسیادم را علم کن
اگر یاره‌ی خوته بیدارانو کن

kelače sar siyā dom rā alam kun
bušu sarvāz xonai yārā xabar kun
agar yārēi xote bidārā nokon
dase dasmāl vigi sar sāie bekun

کلاغ سرسیاه دم را علم کن
برو سربازخانه یار را خبر کن
اگر یار خوابیده است بیدارش نکن
دستمال جیبی را بردار بر سرش سایبان کن .

۱۹

گولی بودم به باغان غومچه کردم
می ده له تا قیامت داغ بوئوده

زرچ بودم بیابان وچه کردم
کودام نامردمی جفته طاق بوئوده

zaraj budam biyābān vače kardam
guli budam be bāqan qomče kardam
kudām nāmard mi jofte tāq boude
mi dēle tā qeyāmat dāq boude

کبک بودم در بیابان بچه کردم!
گلی بودم در باغها غنچه کردم
کدام نامرد جفت مرا طاق کرد
دل مرا تا قیامت داغ کرد .

۲۰

گیله و چه نیم بجار بکارم (۱۱)
گرمه گیلان (۱۴) بشم بخاطرتو

کوگو دامون دره هونی برارم
موگالش ۲ (وچمه بهار شتم کو) (۱۳)

kukē dāmun dare huni berārem
gile vače niyem bejār bekārem
mu gāleš vačame behār šenem ku
garne gilon bisam be xātere tu

کوگو در جنگل است به خاطر برادرم
بچه گیلک نیستم که شالیزار کشت کنم
من بچه گالش هستم بهار می روم به کوه
در گیلان گرم مانندم به خاطر تو

۲۱

تو یار هرکسی وفا نداری
تو ایمر و یارگیری فردا نداری

سفید پیران چره نمانداری
مردومون یار گیرن دارن همیشه

sefid pirān čere nemā nedāri
tu yāre harkasi bafā nedāri
mordomon yār giren dāren hamīše
tu ?imru yār giri fardā nedāri

پیرهن سفید! چرا نمانداری
تو یار هرکسی وفا نداری
مردمان یار می گیرند همیشه نگه میدارند
تو امروز یار می گیری فردا نداری.

۲۲

سرچشمه بزم (۱۵) یک دارک وی
مره چی خوش بوما تی سرگی می
تو بهار گولاک مو پائیز شی
نمی دانم تو دلبر قسمت کی

sare čašme bezam yak dārake vi
mere či xoš buma ti sarake mi
tu behāre kulāk mu pāyize šī
namidānam tu dilbar qesmat ki

سرچشمه یک درخت بید کاشتم
مرا چه خوش آمد؟ موی سر تو
تو کولاک بهار، من شبنم پاییز
نمی دانم که تو دلبر قسمت کی هستی!

۲۳

موگالش و چه کم بومم گیلان کار (۱۶)
می ورزه لاغره نوکنه می کار
ایلہی جیت بشکه گا جیمه یکبار
می ورزه گو بشون موبغلی یار

mu gāleš vačakem bomam gilān kār
mi varze lāqare nokone mi kār
?ilāhi jīt baške gājima yek-bār
mi varze ku bošon mu baqale yār

من بچه گالشم آمده ام گیلان [برای] کار
ورزای من لاغر است و کارم را انجام نمی دهد
الهی یوغ بشکند گا و آهن [نیز] به یکبار
ورزای من به کوه برود من به بغل یار.

۲۴

یته یار بگیتم در خانه گیل
هرکس دیلخواه بره پیرا نبونه

بچارکولا (۱۷) بسزایم یک بوتیهیل
گیله هرکسی بره گیلانی بونه

bejār kulā bezām yek buta-ie hil
yate yār bagitem dar xana-ie gil
harki gile bore gilāni bune
harki dilxā bore pirānebune

در کناره شالیزار یک بته هیل کاشتم
یک یار گرفتم در خانه گیل
هرکس زن گیلک می گیرد گیلانی می شود
هرکس یار دلخواه می برد پیر نمی شود .

۲۵

آبامانم به هر گوشه روانم
خدا دنه گی مو بی خانمانم

ورفا مانم همیشه در کوهانم
گوله سرخم به دست ناکسانم

varfā mānem hamīše dar kohānem
ābā mānem behar goše ravānem
gule-sorxem be daste nākasānem
xodā done ki mu bi xānemānem

به برف می مانم ، همیشه در کوه هایم
آب را می مانم ، به هر گوشه روانم
گل سرخم در دست ناکسانم
خدا می داند که من بی خانمانم .

۲۶

سرگوهون بشوم بولبول بگیرم
بشوم حکیمه ور مرهم بگیرم
می دس تیغ بزم (۱۸) ترسم بمیرم
اگر مرهم نبون تی پیش بمیرم

sar kohon bašum bulbul bagirem
mi dase tif bazem tarsem bemirem
bašum hakime var marham bagirem
agar marham nabon ti piš bemirem

به سر کوه ها رفتم که بلبل بگیرم
به دستم خار فرو رفت می ترسم که بمیرم
بروم پیش حکیم مرهم بگیرم
اگر مرهم نباشد پیش تو بمیرم

۲۷

انار تی تی بونم تی دله بیئم
تی قاصد چی مونه بادوپریانسه
هزار قاصد سرآدی ته نبونم
تی اختیار به دست دیگرانسه

anār-titi bonem ti dele bēnem
hazār qāsed sarā dai te nabunem
ti qased čī mune bād-o paryoune
ti extiyār be daste digarone

شکوفه انار می شوم دلت را می برم
هزار قاصد بفرستی همسرت نمی شوم
قاصد تو به چه می ماند؟ به باد و پریان
اختیار تو به دست دیگران است

۲۸

صدای طبل و شیپور را شنیدم
می یار مرخص ببه بای خو خونه سر

صبحه سحر سربازخونه رسیدم
ایلپسی بمیری گریان و افسر

sobe sahar sarbāz-xone rasidam
sedāie tabl-o šēipor-rā šanidam
?ilāhi bemiri gorbān-o afsar
mi yār morxas bebe bāi xu xuna sar

صبح سحر به سربازخانه رسیدم
صدای طبل و شیپور را شنیدم
الهی بمیری گروهبان ، افسر
که یارم مرخص بشود بیاید به سرخانه خود .

۲۹

تی سکون مه نگیرن شهریانو
عزیز مرد غریبم شهریانو

تی دسون در خمیره شهریانو
محبت کن بیا سگ را نیگهدار

ti dason dar x mire šahrebānu
ti sakon ma negiren šahrebānu
mohabbat kon biyā sak rā nigah-dār
aziz marde qaribam šahrebānu

دست هایت در خمیر است ، شهریانو
سگ هایت مرا نگیرند . شهریانو
محبت کن بیا سگ را نگهدار
عزیز ! مرد غریبم ، شهریانو .

۳۰

توخویشتن جیگری (۱۹) موبد تراز تو
تو نو تی یار به قربون سرمو

تو دور دوره گردی مو دورتر از تو
تو بشسوی یار بگیری بخترا از مو

tu durdure gerdi mu durtar az tu
tu xištan-jigari mu battar az tu
tu bešoi yār begiri bēxtar az mu
tun-o ti yār be-qorbone sarmu

تو دور دور می گردی من دورتر از تو
تو مغرور و خود خواهی من بدتر از تو
تو رفتی یار بگیری بهتر از من
تو و یار تو به قربان سر من .

۳۱

تو جاهیل پسری وفا ندارنی
تو ایمروز یار گیری فردا ندانی

کونه پیران دوگون نماندانی (۲۰)
مرد و موم یار گیرن صدسال دارن

kone pīran dukun nemā nedoni
tu jāhil pesari vafā nedoni
mordomon yār giren sad sāl dāren
tu ?imruz yār giri fardā nedoni

پیرهن کهنه پوش ! جلوه ای نداری
تو پسری جاهلی وفا نداری
مردمان یار می گیرند صدسال نگهمیدارند
تو امروز یار می گیری فردا نداری .

۳۲

می یاره هم نفس با من چه دوری
مگر این بیوفایی شهرت توست

گوله آفتاب پرست با من چه دوری
مگر این دوری دوری عادت توست

gulē āftāb parast bā man če duri
mi yāre ham-nafas bā man če duri
magar ?in duri duri ādate tust
magar ?in bivāfayi šohrate tust

گل آفتاب پرست با من چه دوری
یار همنفسم ! با من چه دوری
مگر این دوری دوری عادت توست
مگر این بی وفایی شهرت توست .

۳۳

چندر نیاکنی تی دور و کنار
نامزد بازی کنیم کندوج کنار

توبالای تلارکنی سوزن کار (۲۱)
ایلهی بمیره تی پترو تی مار

tu bālaie telār koni suzankār
čandar niyā koni ti dūr-o kenār
?ilāhi bemire ti pār-o ti mār
namzad bāzi konim kanduje kenār

تو بالای تلار سوزن کاری می کنی
چقدر به دور و بر خود نگاه می کنی
الهی بمیرد پدر و مادر تو
نامزد بازی بکنیم در کنار کندوج ۲۲

۳۴

بیچار سرخونه نقش و نیگاره
ایتایه من بورم ایتامی بررار
دوتا لاکو ایسه ایتامی یاره
نامزد بازی کنیم کندوج کنار

bijār sare xune naqš-o nigāre
dutā lāku ?isa ?itā mi yāre
?itāie man burem ?itā mi berār
nāmzad bāzi kunim kanduje kenār:

خانه سر شالیزار [دارای] نقش و نگار است
دو تا دختر هستند ، یکی یار من است
یکی را من می برم یکی را برادرم
نامزد بازی می کنیم در کنار کندوج !

۳۵

یاره ی یاره ی تو یار داری ندونی
غروب ببوم تا صب تی دور بگردم
چه جور خوابه تو بیداری ندونی
دیگر تی حدو سامونه نگردم

yārēi yārēi tu yār dāri nedoni
če jur xābe tu bidāri nedoni
qorob bobum tā sob ti dūr begerdem
digar ti hadd-o sāmone negerdem

ای یار ! ای یار ! تو یار داری را نمی دانی
چه جور خوابی ست که تو بیداری نمیدانی
غروب بشوم تا صبح به دورت بگردم
دیگر در حدو سامان تو نگردم .

۳۶

امی مله جوانی را تو دنی
تو را به اون خدا میل باکی دنی

بلند بالا بلندی را تو دنی
امو چن نفریم میل با تو داریم

boland bālā bolandi rā tu dāni
ami malle javoni rā tu dāni
amu čan nafarim meil ba tu dārim
turā be un xodā meil ba ki dāni

بلند بالا بلندی را تو داری
جوانی محله ما را تو داری
ما چند نفریم که میل به تو داریم
تو را به آن خدا میل به کی داری .

۳۷

بیمیرم تی سرای گردنبه
دیگر ناجه نمونه در دل مو

تلار سرنیشت بوم ته دیدنبه
مو خواستم بمونم یک شوتی پهلوی

teiāre sar ništ bum ta didanebe
bimirem ti saraie gardanebe .
mo xāssem bemunem yek šav ti paḥlu
digar nāja nemune dar dele mu

بر سر تلار نشسته بودم برای دیدنت
برای گشتن در حیاطت بمیرم
من خواستم یک شب پهلوی تو بمانم
دیگر در دلم حسرت نماند .

۳۸

می یاره ی شو دره دیل ناگیرونه
ایلتزام بگیرین امشو بمونه

افتوی شودره پیرون پیرونه
جوونون جم ببین ای دور خونه

aftovi šo dare paron parone
mi yārei šo dare dil nāgirone
javonon jam bebim ?i dūre xone
?iltezām begirin emšo bemone

آفتاب می رود ، تکه پاره است .
یار من می رود دل نگران است
جوانها جمع شوید به دور این خانه
التزام بگیرید که امشب بماند .

www.tabarestan.info
نیرستان

۱۴- توجه شود به توضیح بالا .

۱۵- "بزم" هم به معنی "زدم می‌باشد و هم به معنی "غرس کردم"

۱۶- جمله "بوم کار" اگرچه فاقد فعل است ولی در محاورات به همین صورت جهت ادای منظور تداول دارد .

۱۷- رجوع شود به واژه‌نامه

۱۸- "بزم" به معنی زدم می‌باشد که ظاهراً "برای مفهوم فر رفتن" فرو رفتن تبغ در دست" که سهوی ست نه به قصد و عمد، مناسب نیست ولی به همین صورت تداول دارد .

۱۹- این اصطلاح عامیانه و نادرست به نظر می‌رسد و مفهوم کلمه به کلمه و اصلی آن به مفهوم قراردادی اش که همانا "خسود خواه و مغرور" می‌باشد همگونی ندارد .

۲۰- "ندانی" به معنی ندانستن نیز هست .

۲۱- "سوزن کار" یکی از صنایع دستی و ظریف زنان گیلان به شمار می‌آید .

حواشی و تعلیقات بخش سوم از دفتر دوم

۱- ترجمه تحت‌اللفظی "این جمله" تفنگ چخماقی گل گل شفتالو" می‌شود

۲- در اصل می‌بایستی "چره دیربامویی" باشد .

۳- جهت حفظ معنی شعر در اینجا "نو کونید، نکنید، مگذارید" ترجمه شده است

۴- "مره به" به معنی تحت‌اللفظی "برایم می‌شود" است

۵- رجوع شود به واژه‌نامه

۶- "تواو دسیم کودری" را به صورت کلمه به کلمه باید "تو در آن روی کوه هستی" ترجمه کرد .

۷- معنی این عبارت شاید هم "دوازده ماه سال" باشد .

۸- "بینه" را "ببیند" هم می‌شود ترجمه کرد .

۹- رجوع شود به واژه‌نامه .

۱۰- ترجمه تحت‌اللفظی این جمله "بگیر سایه سربکن" می‌شود .

۱۱- ترجمه تحت‌اللفظی این جمله "شالیزار بکارم" می‌شود .

۱۲- گالش به کوه‌نشینانی گفته می‌شود که از راه دامداری زندگی می‌کنند . در گیلان بیه پس به ویژه در تالش این لفظ فقط به آن گروه از بومیانی اطلاق می‌شود که پیشه گاوداری دارند .

۱۳- مردم گیلان بیه پیش نیز دشت‌های بین کوه و دریای سرزمین خود را گیلان و نقاط کوهستانی را کوه می‌نامند .

ترانه‌های شمال

دفتر سوم - مازندرانی

گردآوری شده در روستاهای:

- ۱- تپه سر
  - ۲- آبدنگسر
- از توابع شیرگاه

سال گردآوری ۱۳۵۲

۲

تیره ماسیزده بیه یار نمو!	سه پنج روز پانزده بیه یار نمو!
خرمن کوبیده بیه یار نمو!	و ده هدا الی ته سرخرمن (۱)

se panj ruz pānza baye yār nemue
 tire-mā sizda baye yār nemue
 vada hedā elā tē sare xarman
 xarman kubida baye yār nemue

سه پنج روز پانزده [روز] شده یار نیامد
 سیزدهم تیرماه شده یار نیامد
 وعده داد تا هنگام خرمن تو!
 خرمن کوبیده شده یار نیامد.

۳

تسه دل دره‌ته ذوق تماشا	شل‌شوار (۲) دکری شونی نشا
تسه دیمه رنگ بوه مثل گره‌وا	پلنگ نربشوم بیرم سررا

šele šelvār dakerdi šuni nešā
 tē dele dare-e zūqe tamašā
 palange nar bavvem bairem sarerā
 te dime rang bavve mesle karavā

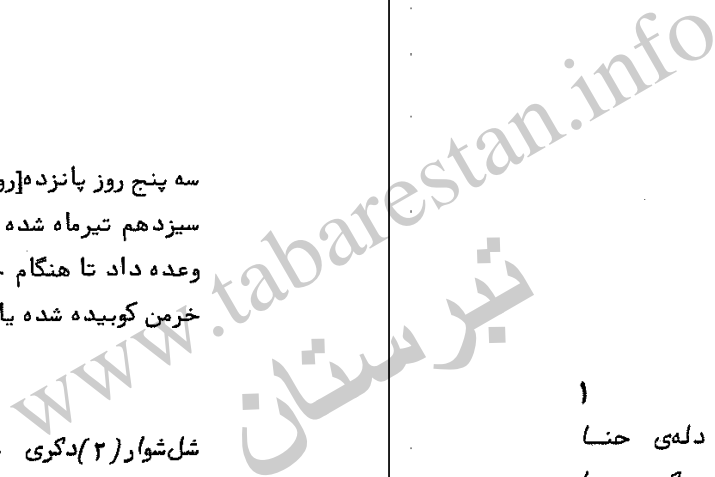
شلوار گشاد پوشیده‌ای می‌روی نشا
 در دلت هست ذوق تماشا
 پلنگ نر بشوم سرراحت را بگیرم
 رنگ چهره‌ات بشود مثل کهربا .

۱

پیاله مه دسا دله‌ی حنا	نماشونه سرا اذان صدا
سیو گوش پشته‌ی دکنم حنا	سیوزلف بنم زانو ببالا

nemāšune sarā azāne sedā
 piyāla me dasā delaie henā
 siyu zelfe benam zānu be bāla
 siyu guše pešti dakenem henā

غروب هنگام بود و صدای اذان
 پیاله به‌دستم بود و در درونش حنا
 زلف سیاه تا بالای زانو را [حنا بگذارم]
 در [موی] سیاه پشت گوش بریزم حنا .

۴

شاهیه گرخنه بگرده صدا
ریکاگون بمونه خوشگل تماشا

اشون (۳) بدهخت بیمه نیاربالا
گیجاگون بمونه از بندر شا

ešun baxet bime nepāre bāla
šāhiye karxane bakerde sedā
kijākun bemune az bandare šā
rikākun bemune xušgel tamāšā

امشب در نیار بالا خوابیده بودم
کارخانه شاهیه صدا کرد
دخترکان آمدند از بندر شاه
پسرکان آمدند به تماشای خوشگل ها

۵

همینجه بیج هاکن (۵) پنا بر خدا
الهیه بوه ته خرچ عروسی

سیوزلف ریگانشو لاله وا
همینجه بیج هاکن چمپا و صدری

siyu-zelfe rikā nešu lālevā
haminje bij hāken panā bar xedā
haminje bij hāken čempā-o sadri
elāhi bavve te xarje arosi

پسر زلف سیاه نرو به لالهوا
همینجا برنج بکار پناه بر خدا
همینجا برنج بکار، چمپا و صدری
الهیه بشود خرچ عروسی تو.

۶

بلنده دار سر میلا زنده پسر
قشنگ گیجا جان مجانگن قر
شمه بازار گیرمبه (۷) لیمو بوگر
ته کم کم بوهاگن من آمبه ته ور

belēnde dāre sar milā zande par
qašange kijā jān mējā naken qar
šembe bāzār girembe limu bugar
te kam kam bu hāken men āmbe tē var

روی درخت بلند لک لک پر میزند
دختر قشنگ! از من نکن قهر
میروم بازار لیموی عطری! میخرم
تو کم کم بو کن من می آیم نزد تو.

۷

بلنده دار سر کلاچ بزویپر
خاری گیجا برو بیرم تره ور
اتا حرف زمبه تره نیره قر (۸)
تی پیپر بمیره بخسمه ته ور

belēnde dāre sar kelāj bazo par
xāri kijā bēro bairem terē var
attā harf zambe terē naire qar
ti piyēr bamire baxsembe tē var

روی درخت بلند کلاچ پر زد
دختر خوب بیا بگیرمت در کنار
حرفی میزنم از من قهر نکنی
پدرت بمیرد من بخوابم در کنارت.

۸

دیگر من نجیمبه (۹) کیجاگون ناز
شاید کم بوهه کیجاگون ناز

دیگر نکا شمبه گندم شیراز
دسمال دس هایسرم ای شب دراز

digar nekāšmbe gandeme širāz
digar men načimbe kijā-kune nāz
dasmāle das hairem ? i šabe derāz
šāyad kam bavohe kijākune nāz

دیگر گندم شیراز کشت نمی‌کنم
دیگر ناز دخترکان را نمی‌کشم
دستمال به دست بگیرم یک شب دراز
شاید کم بشود ناز دخترکان .

۹

ته درون پنبه من پشت نیاز
ته جفت بارنگه گاز بیرم گاز

کیجا جان من و ته پنبه جارهمباز
الهی بوهم قند انبر گاز (۱۰)

kijā jān men-o te panbe-jār hambāz
te darvene panbe men pešte niyāz
elāhi bavohe qand anbore gāz
tē jefte bārengē gāz bayirem gāz

دخترجان ! من و تو شریک پنبه‌زار
تو در درون پنبه من در پشت پرچین
الهی بشوم تیغه انبر قندشکن
جفت بارهنگ تو ز گاز بگیرم ، گاز .

۱۰

کیجاته جوجوئه که بزوئه دس
بهاره وابندسه شه بیهلس
کیجامس و کیجامس و کیجامس
خدا دونده که هیچکس نزوئه دس

kijā mass-o kijā mass-o kijā mass
kijā tē jujue ke bazoe das
xedā donde ke hičkas nazoe das
behāre vā bandesse še baye las

دختر مست و دختر مست و دختر مست
دختر! سینه‌هایت را چه کسی دست زده است؟
— خدا می‌داند که کسی دست زده است
باد بهاری وزیده برای خود شل شده است .

۱۱

هرچه برار گته مه یار کرده گوش
برار ره تلخ هادم یاره آب جوش
مه یارومه برار شینه دوش به دوش
بورم سره سماور بیارم جوش

mē yār-o mē berār šine duš be duš
harče berār gote mē yār karde guš
burem serē semāvar biyārem juš
herārre talx hādem yāre ābe juš

یار من و برادرم می‌رفتند دوش به دوش
هرچه برادر می‌گفت یار من می‌کرد گوش
بروم حیاط سماور را جوش بیارم
به برادر [چایی] تلخ بدهم به یار آب جوش .

۱۲

ته نارنج قلم (۱۱) من در کمینم
چهل و چار تا خش ته دیم دچینم

ته بالای تلار من در زمینم
چله ره ولها کن نارنج بچینم

te bālāye telār men dar zaminem
te nārenje qalam man dar kamīnem
čellare vėl hāken nārenj bečīnem
čēhel-o čār tā xaš tē dim dačimem

تو در بالای "تلار" من در زمینم
تو نهال قلم شده نارنج، من در کمینم
چله را رها کن تا نارنج بچینم
چهل و چهار تا بوسه در صورتت بچینم.

۱۳

مه یار شا بخواسه من به قسربون
شه یاره موخال نرسمبه تهرون

خیابون چپ راسه من به قربون
اگر هفت سال بخسم دلی زندون

xeyābun čape rāsse man be qerbun
mē yāre šā bexāsse man be qerbun
agar haf-sāl baxesem dali zendun
še yāre mu-xāle narsembe tēhrun

چپ و راست خیابان را من به قربان
یار شاه خواسته، خویش را من به قربان
اگر هفت سال بخوابم در زندان
تار موی یار خود را نمی‌رسانم به تهران.

۱۴

روزه باطل بیه ماه رمزون
ته روزه سی روزه گیر مبه ته ور (۱۴)

کیجاره خش هدامه (۱۲) هیمه جارون
کیجا غصه نخرشه روزیه ور (۱۳)

kijāre xaš hedāme hime-jāron
ruza bātel baie māhe ramazun
kijā qessa naxer še ruzaie var
tē ruza si ruze girembe tē var

دختر را بوسیدم در هیزم زاران
روزه [اش] باطل شد در ماه رمضان
دختر! برای روزها غصه نخور
برای سی روز روزها تو را می‌گیرم در آغوش.

۱۵

اندی تو بخردم روز بیسه شو
زن ماربوته گیسه نومزه بوتسه گو

کیجایه سره پیش تو بخردم تو
کیجایه خنیه درون بردم لو

kijāye sere piš tu baxerdem tu
andī tu baxerdem ruz ba?iye šu
kijaye xaniye darven bordem lu
zanmār bute kiye numza bute gu

در جلوی حیاط خانه، یار تاب خوردم، تاب
آنقدر تاب خوردم که روز شب شد
به درون خانه‌ی دختر اردک بردم
مادر زن گفت [او] کیست، نامزد گفت: گاو

۱۶

فردا خواهم بروم شه‌ماره‌مله (۱۵)
چه مره هداهه غریبه مله

اتاره من گمبه اتاره لله
و نه‌جامن دارم رزرزگله (۱۶)

attāre man gembe attāre lale
fardā xāmbe burem že māre male
vene jā man dārem rez-reze gele
ča mere hedāhe qaribe male

یکی را من می‌گویم یکی را نی
فردا می‌خواهم بروم به‌محل زندگی مادرم
از او شکوه و گلهء محترمانه دارم
که چرا مرا داد به‌محل غریب ۱۷

۱۷

مره وجین هاگن ته خریبه مه
ته پییر بمیره من ته نومزه مه

کیجا جان ته سره پیش سبزمه
مره بشکن بخر چه خوشمزه مه

kijā jān tē serē piše sabzame
mere vejin hāken tē xarbezame
mere bašken baxer če xoš-mazeme
tē piyēr bamire men tē nomzame

دخترجان من سبزه جلوی خانهات هستم
مرا وجین کن که خریزهات هستم
مرا بشکن بخور ببین چه خوشمزه هستم
پدرت بمیرد ، من نامزد تو هستم .

۱۸

نخواستسه یار دله مرهم نوونه
هرچی بوها گنسی وه بوونگونه

شوئه شبنم روزه همدم نوونه
نخواستسه یار به مثل نرسه به

šue šabnam ruze hamdam nevone
naxāsse yār dele marham nevone
naxāsse yār be mesle narese bē
harči bu hākeni ve bu nekone

شبنم شب همدم روز نمی‌شود
یار ناخواسته مرهم دل نمی‌شود
یار ناخواسته به به نارس می‌ماند
هر چقدر بیویی آن بو نمی‌دهد .

۱۹

سیو زلف ریگا کتاب اشنه
و نه سوال اخم مره گشنه

چار دری ایوونه لمپاوشنه
سره راس نگنده مره نشنه

čār-dari ēivone lempā vešenne
siyu zelfe rikā ketāb ešenne
sare rās nakende mere nešenne
vene soāle axm mere kešenne

در ایوان چهار در چراغ "لمپا" می‌سوزد
پسر سیاه‌زلف به‌کتاب می‌نگرد
سر خود را بلند نمی‌کند و به‌من نمی‌نگرد
پرسش اخم او مرا می‌کشد .

۲۰

انار بخورده بودیم بیته لاله
عروسی هاکنین هادین اماره

کیجاره بدیمه نشت بیه کاله
شما بورین بوین تینا بیاره

kijāre badime nešt biye kāle
anār baxerde bu dīm baye lāle
šēmā burin bavvin ninā bebāre
arusi hākenin hādin amāre

دختر را دیدم نشسته بود [بر] زمین خشک
انار خورده بود صورت [اش] شده بود مثل لاله
شما بروید بگویند به مادر و پدر
[برایش] عروسی بکنید بدهید به ما .

۲۱

اشکاری تلمه گردن زنگه
منامه دلبره طلا دپوشین

نماشونه سرامه ونگه ونگه (۱۸)
اشکاری تلمه بیرین بدوشین

nemāšune sarā me vange vange
eškāri talmaie gardane zange
eskāri talmaie bairin badušin
menā mē delbare telā dapušin

غروب هنگام است بانگ و آواز بگوش می رسد
صدای زنگوله گردن گوزن شکاری است
گوزن شکاری را بگیرد بدوشید
به من و دلبرم طلا ببوشانید .

۲۲

بازوبن گیرمبه (۲۰) ته هرده باله
ته دون شه باله من ترا هارشم

نماشون سراسومبه گوخاله (۱۹)
بازوبن گیرمبه تمام ابریشم

nemāšun sarā šumbe gu-xāle
bāzuban girembe te harde bāle
bāzu ban girembe temām abrišem
te daven še bāle men terā hāršem

غروب هنگام است می روم به چراگاه گاوها
بازوبند می خرم برای هر دو دست
بازوبند می خرم تمام ابریشم
تو ببند به دستت من نگاهت کنم .

۲۳

مخمل پیرهن درنی شلوار کههوه
اگر مره خواستی چه یار بییتی

اونجه ته نشتی یومه روبروه
مخمل پیرهن درنی اناره تی تی

unje te neštiju mē ruberuve
maxmal pirhan darni šelvār kahuve
maxmal pirhan darni anāre titi
agar mere xāsi ča yār bayiti

آنجا که تو نشسته ای روبروی من است
پیرهن مخمل پوشیده ای شلوار [ت] کیود است
پیرهن مخمل پوشیده ای [با نقش] شکوفه انار
اگر مرا می خواستی چرا یار گرفتی .

۲۴

شب تار بمومه تره ندیمه
مره خش بموئته جفت جوچو

گیجسامره هارش مه لنگو ریمه
شب تار بمومه با ستاره سو

kija mere hāreš me langorime
šabe tār bemume tere nadime
šabe tār bemume bā setāre su
mere xaš bemue tē jefte juju

دختر! مرا نگاه کن من لنگرودی هستم
شب تار آدم تو را ندیدم
شب تار آدم با روشنایی ستاره
خوشم آمده از جفت سینه‌هایت.

۲۵

تره قسم ساقه نیار (۲۱) هدامه
ساقه نیار تره گنده سرگردون

خاری گیجا تره انار هدامه
اگر گیجا خانی بوی پشیمون

xāri kijā tere anār hedāme
tere gasm sāqe nepār hedāme
agar kijā xāni bavvi pašimun
sāqe nepār tere kende sargardun

دختر خوب به تو انار دادم
ترا سوگند به زیارتگاه بزرگ دادم
دختر! اگر می خواهی پشیمان بشوی
زیارتگاه بزرگ تو را سرگردان کند.

۲۶

اون خنه که شنه دروازه دارنه
سره بشسته وامو تازه دارنه
اون گیجا که شنه سرغمزه دارنه
ونه وربختن چه مزه دارنه

un xana kē šene darvāza dārne
un kijā kē šene sar qamza dārne
sare bašesse vāmu tāza dārne
vene var baxetan ĉe maza dārne

آن خانه مال کیست که دروازه دارد
آن دختر مال کیست که به سر غمزه دارد
سر [خود] را شسته موی تازه دارد
در کنار او خوابیدن چه مزه دارد.

۲۷

برار مهربون سیگار به دسه
آتا چایی خرنی خدا ته همراه
امه پشت خنه جیک جیک (۲۲) بسه
سیگار ره دمبده بفرمه بالا

amē pēšte xane jik jik basse
berāre mehrabun sigār be dasse
sigārre dam bede baferme bālā
attā ĉāyi xarni xedā tē hamrā

زمزمه‌های پشت خانه ما دیگر بس است
برادر مهربان سیگار به دست است
سیگار را پوک بزن بفرما بالا
یک چایی می خوری، خدایت به همراه

۲۸

کیجاشه نال بن پلا پجنسه
ته مارتیره زنه مه دل بونه خار

نماشونه سراآفتاوتجنه (۲۳)
خداخدا زمبه (۲۴) پلا بوه کال

nemāšune sarā aftav tajenne
kijā še nāle ben pelā pajenne
xedā xedā zambe pelā bavve kāl
tē mār tere zane mē del bune xār

غروب هنگام است آفتاب با شتاب می رود
دختر در زیر "نال" خود پلو می پزد
خدا خدا می گویم که پلو ناپخته درآید
مادرت تو را می زند دلم شاد می شود

۲۹

دترره شی نده من مشتریمه
اسکناس شندمه وره درم به

سره کوه بلند من فرفریمه
دتره شی نده تا سال پنبه

sare kuhe beland men fer ferime
detarre ši nede men meštarime
detarre ši nede tā sāle panbe
eskenās šendeme vere deram be

سر کوه بلند من [چون] فرفره ام
دختر را شوهر نده من مشتری ام
دختر را شوهر نده تا سال پنبه
اسکناس می پاشم درم او می شود

۳۰

مره چشمک نزن این تنگه کوچه
به دس انگشتر فیروزه دارمه
عرق چین سراغمچه به غمچه (۲۵)
مره چشمک نزن من نامزه دارمه

araq-čine sarā qomče be qomče
mere čašmak nazen ?in tange kuče
mere čašmak nazen men nāmza dārme
be das angoštare firuza dārme

عرق چین سرت چین در چین
به من چشمک نزن در این کوچه تنگ
به من چشمک نزن من نامزد دارم
به دست انگشتر فیروزه دارم .

۳۱

تف برته اقبال و تف برمه بخته
رفیقون بونین عاشقی سخته
دلبرجان ته پیغوم وخته وبی وخته
منه چاچین برین از اره تخته

delbar jān tē pēiqom vaxte bi vaxte
tef bar te eqbāl-o tef bar mē baxte
mene čāčin berin az arre taxte
rafiqon bavinen āšeqi saxte

دلبرجان! پیغام تو گاه و بیگاه هست
تف بر اقبال تو و تف بر بخت من باد
چوبهای درون گورم را از "اره تخته" ببرید
رفیقان ببینند که عاشقی چه سخت است .

۳۲

امه مله قشنگی را ته دارنی
ماتسه عاشقی دنیا ره مشته

بلند بالا بلندی را ته دارنی
امه مله قشنگی مال رشته

belēnd bālā belēndi rā te dārni
amē malle qašangirā te dārni
amē malle qašangi māle rašte
menā tē āšeqi denyāre mašte

بلند بالا بلندی را تو داری
قشنگی محله‌ی ما را تو داری
قشنگی محله‌ی ما مال رشت است
عاشقی من و تو شهره‌ء دنیا است .

۳۳

چرخه‌مه پیش‌گته (۲۶) سوزن پولاتی
مه دلبر دگنه بوره سربازی

بلند نیاره گمبه خیاطی
لباس بدوجه لباس نظامی

belēnde nepāre kambe xayyāti
čarxe mē piš gate suzan pulāti
lebās badujeme lebās nezāmi
mē delbar dakene bure sarbāzi

در "نیار" بلند خیاطی می‌کنم
چرخ خیاطی به پیش خود نهاده‌ام و سوزن فولادی
لباس بدوزم ، لباس نظامی
دلبرم بیوشد برود سربازی .

۳۴

امسال دب دگته منقل برنجی
الهی دگته خرده ناخوشی
گدگد موندنه خرخرد گنده‌شی
خردخرده مردنه گدگد گنده‌شی

amsāl dab dakete manqal berenji
gad gade mondene xerd xerd kende ši
elāhi dakete xerde nāxuši
xerd xerde mordene gad gad kende ši

امسال منقل برنجی مد شده است
بزرگترها می‌مانند کوچکترها شوهر می‌کنند
الهی مرض کوچکها ! شیوع یابد
کوچکترها بمیرند بزرگترها شوهر کنند

۳۵

سیو زلف ریکا چنده تو خری
بوشه خنه هنیش فکر دیگر کن
امه مله مگر تو زن وری
سیو زلف بتاش به کون خرکن

siyu zelfe rikā čandi te xari
amē malle magar tu zanevari
buše xane haniš fekre digar kon
siyu zelfe betāš be kune xar kon

پسر زلف سیاه تو چقدر خری
مگر در محله‌ء ما تو می‌توانی زن ببیری
برو در خانه بنشین فکری دیگر کن
زلف سیاه را بتراش در . . . خر کن .

۳۸

سه تا ماشین بمو هر سه دولتی
سه تا دسمال بیرم هر سه گوتری
اتا من دس بیرم بورم سربازی

اشون بخت بیمه ملیجه کتی
اتاره بنشم (۳۰) بورم به شاهی
اتاته سردون اتاته گلی

ešun baxet bime malija kati
setā māšīn bemu har se dūlati
attāre banešem burem be šāhi
se-tā dasmāl bairem har se kutari
attā tē sar daven attāre gali
attā man das bairem burem sarbāzi

امشب خوابیده بودم در "ملیجه کتی"
سه تا ماشین آمدند هر سه دولتی
یکی را سوار شوم بروم به شاهی
سه تا دسمال بخرم هر سه کودری
یکی را به سر خود ببند یکی را به گلو
یکی را من به دست بگیرم بروم سربازی.

۳۶

منامه دلبر را بدانه گوشتی
بقربون سر دلبر نازنین

بهار و ره مه پاییزه گوشتی (۲۸)
گوشتی په بیتمه بزومه زمین

behāre varame pāyize gušti
menā mē dēlbarā bedāne košti
koštiye baiteme bazume zamin
be qerbon sare delbar nāzanin

بره بهارم "گوشتی" پاییز
من و دلبرم را وادار کردند به کشتی گرفتن
کشتی گرفتم دلبرم را به زمین زدم
به قربان سر دلبر نازنین [بروم]

۳۷

خطه‌ی دگته دشومبه ساری
اتاره سردون اتاره گلی

گری گری متا تازه سواری (۲۹)
دتا دسمال دمبه ته یادگاری

kari karime-tā tāza sevāri
xattaye dakete de šumbe sāri
detā dasmāl dembe te yādegāri
attāre sar daven attare geli

کزه، کزه تازه رام شده ام
افتاده به جاده، می‌روم به ساری
دو تا دسمال می‌دهم به تو یادگاری
یکی را به سر ببند یکی را به گلو

- ۱۲- ترجمه تحت‌اللفظی این جمله "به دختر بوسه دادم" می‌شود .
- ۱۳- معنی تحت‌اللفظی این عبارت "پهلوی یا کنار روزه" می‌باشد .
- ۱۴- "ور = کنار، نزد، پهلوی" در اینجا به همان معنی آغوش می‌باشد .
- ۱۵- "مله" معنی عام "خانه و محل زندگی" است لذا در اینجا "مار = مادر، مله" به معنی خانه یا محل زندگی مادر آمده است .
- ۱۶- معنی تحت‌اللفظی "رز رز گله" گله ریز ریز، می‌باشد .
- ۱۷- "غریبه مله" در اینجا به معنی خانه و محل دور و نا آشنا و بدور از زدابوم و نزدیکی ایل و طایفه، نیز می‌باشد .
- ۱۸- "مه ونگ ونگ" به صورت تحت‌اللفظی "بانگ و صدای من" ترجمه می‌شود .
- ۱۹- از اسامی خاص مکان است و هم به معنی اطرافگاه و چراگاه ویژه گاوها .
- ۲۰- رجوع شود به توضیح شماره ۷ .
- ۲۱- با توجه به شرحی که در ماده ۴ داده شد این اصطلاح را "کلبه مقدس" نیز می‌توان ترجمه کرد .
- ۲۲- "جیک جیک" لفظ آواز گنجشک و جوجه می‌باشد که در اینجا به همان معنی گفتگو و پیچ و پچ و زمزمه آمده است .
- ۲۳- معنی تحت‌اللفظی "آفتا و تجنه" آفتاب می‌تازد، می‌باشد .
- ۲۴- این جمله را به صورت تحت‌اللفظی باید "خدا خدا می‌زنم" ترجمه کرد .
- ۲۵- معنی این مصراع "عرق چین سرت غنچه در غنچه" نیز می‌تواند باشد .
- ۲۶- معنی تحت‌اللفظی این جمله "چرخ را به پیش خود گرفته‌ام" می‌باشد .
- ۲۷- "گوشتی" اصطلاحاً به گوسفند بالغی گفته می‌شود که شیرده نیست و نمی‌خواهند یا نمی‌تواند بارور شود و مناسب آن است که از گوشتش استفاده شود .
- ۲۸- به میش یا قوچی گفته می‌شود که دامدار از آن استفاده دیگری نمی‌برد جز اینکه به قصاب بفروشد یا خودش سرش ببرد .
- ۲۹- "تازه سواری" به اسب یا قاطری گفته می‌شود که تازه برای سواری تعلیم یافته و رام شده است .
- ۳۰- این جمله به صورت تحت‌اللفظی "یکی را بنشینم" ترجمه می‌شود .

حواشی و تعلیقات دفتر سوم

- ۱- "سرخرم" اصطلاحاً به معنی هنگامی است که خرمن کردن محصول تازه زراعی آغاز شده است .
- ۲- "شل شلوار" به صورت تحت‌اللفظی "شلوار شل - عکس سفت" ترجمه می‌شود ولی در اینجا به همان معنی گشاد می‌باشد .
- ۳- بسیاری از اهالی کرانه‌های دریای مازندران، تا نیمه‌های روز از شب گذشته، با لفظ "اشون - امشب" یاد می‌کنند .
- ۴- "نیار" به معنی کلبه و پناهگاه کوچک چوبی و مکان مخصوصی که در میان مزارع برای دیدبانی ساخته می‌شود و به آن "کتام" نیز می‌گویند، می‌باشد اما اگر صفت "ساق" به آن داده شود به معنی زیارتگاه و یا مکان مقدس خواهد بود .
- ۵- ترجمه تحت‌اللفظی این جمله می‌شود "همین جا برنج بکن رانجام بده" .
- ۶- "لاله‌وا" نام مکان است .
- ۷- "گیرمه - می‌گیرم" به معنی می‌خرم نیز هست .
- ۸- این جمله به صورت تحت‌اللفظی "تورا نگیرد قهر" ترجمه می‌شود .
- ۹- "نجیمه - نمی‌چینم" در اینجا به همان معنی نمی‌کشم می‌باشد .
- ۱۰- "گاز" به معنی دندان است که در اینجا به معنی تیغه انبر قندشکن آمده است .
- ۱۱- بنا به ضرورت شعری - پای - نسبت از این کلمه حذف شده است .

ترانه‌های شمال

واژه‌نامه دفتر اول

بخش اول و دوم

www.tabarestan.info
تبرستان

۲۶۰ * ترانه‌های شمال

alband	البند	adār	آنگاه، سپس، ادار
	کوه الوند،		دارنده
aija	الجه	az	از
	نوعی روسری،		ضمیر مستقیم اول شخص مفرد،
almand	المند	azan	ازن
	اهلمند،	azni	ازنی
em	ام		من نیز، من هم،
	این،	asālem	اسالم
ama	امه		نام یکی از نواحی و ایلات تالش،
	ما،	asālemi band	اسالمی بند
amiraku	امیره‌کو		گردنه، سالم
	محلّی در بیلاقات تالش و لاپ	espērz	اسپرز
anje	انجه		نوعی علف مانند یونجه
	ریز ریز و خرد کردن	aserg	اسرگ
endena	اندهنه		اشک
yandena	یندنه	esa	اسه
	یاهم، یا همدیگر،		ایک، اکنون
anzalē	انزله	astālu	اشتالو
	شهر انزلی		
anger	انگر	aštāli tita	اشتالی تیته
	انگور		شکوفه، شفتالو
avre-laisān	اورلیسان	eštan	اشتن
	ابری که سیلاب از آن می‌ریزد		ضمیر ملکی مشترک اشخاص مفرد جمع
uri	اوری	agam	اگم
	امروز		اگر
avrišem	اوریشم	al	ال
	ابریشم،		اهل، سازگار
ama	امه	alāla	الاله
	ما،		آلاله

uma	اومه	a _ ā	
umē , āmē	آمد، از مصدر،		
āv	آو	ā	آ
	آب	āmē	می‌آید، از مصدر،
āvaina	آوینه	āba	آبه
	آینه	ābere	آبره
āvaina-lu	آویه‌لو	ābē	شده است، از مصدر،
	آینه کوچک، آینه کک،	āx	آخ
ānašta	آهشته	ax	اخ
	رها شده، هشته،		آه
āhaštahil	آهشته هیل	ādar	آدر
	کاشانه‌ای که تخلیه و ترک شده است،	āda	آده
āhu-bala	آهوله	āduē	بده از مصدر،
	بره آهو، بجه آهو،	āšandē	آشنده
āhir	آهیر		تاب دادن گهواره،
	آخر،	āftāv	آفتاو
ē,e,u,a	الف - a		آفتاب،
a	ا	ālāven	آلاون
	آن،	ālāveniyē	از گریه بازدار، از مصدر،
ate	اته	āma	آمه

دفتر چهارم - واژه‌نامه * ۲۶۳

jedā	جای ، مکان ، جدا	te	واحد شمارش گل و علف و نخ و غیره ، ته
jarga	جدا ، جرگه	tāveston	تاوستون ، تابستان ،
jelaxta	جرگه ، دسته ، جلخته	tarsāl	ترسال
juju	جلیقه ، جوجو	task	ترسو ، تسک
javlun	به معنی پستان می‌آید ، جولون	taska-del	تنگ ، تسکه دل
jira pēra	جولان ، تاختن ، جیره‌پره	teši	دل‌تنگ ، تشی
jif	سربالایی ، جیف	tanxā	تشنه ، تنخا
	جیب	teni	تنها ، تنی
		tavak	تو نیز ، توک
cār	چ = c ، چار	tun	طبق مجمه چوبی ، تون
cārda	عدد چهار ، چارده	tj	تسه ، سطح یک حجم ، تی
cāk	عدد چهارده ، چاک	tai	تس ، تی
carāj	خوب ، چراغ	tiya	خالی ، تیه
cerā	نام یکی از تیره‌های تالش‌دولاب ، چرا		میل جوراب بافی ،
cerāqler	چراغ ، چراغ‌لر	jā	جا

ج = j

۲۶۴ * ترانه‌های شمال

čarči	از آن کیست ، چرچی	čiyē	چیه
čas	دستفروش دوره‌گرد ، چش	čindē	چینده
čam	چم	či	چیدن ، چی
čēm	چم ، چشم		چیز
čakestē	چکسته		
čakē	چکه ، شکسته شدن ،	x = خ	
čaičal	چل چل ، خاشته	xāšte	خواستن ، طلب نمودن ،
čela	چله ، چله	xās	خاص ، خوب ، نیکو ، پسندیده ،
čama	چمه ، ضمیرملکی اول شخص جمع ،	xāla	خاله ، فراز رشته کوه -
čemen	چمن ، ضمیرملکی اول شخص مفرد	xāla-rā	خاله را ، راهی که از فراز رشته کوه امتداد دارد .
čambarā	چم بهرا ، خواو	xāv	خواب ، خراب
čambarā	چم به را ، چشم‌بمراه ، منتظر-	xer	خر
čana	چنه	xerdan	ابر ، مه ، خوردن
čada	چده	xerda-menzel	کودک ، خرده‌منزل
čendi	چندی ، چقدر ،	xasa	اطرافگاه‌های نزدیک هم ، خسه
čai	چی ، ضمیر ملکی سوم شخص مفرد	xasa baxt	خوشا ، خسه‌بخت
čiravon	چیره وون ، شکاربان		خوش بخت ،
čikina	چیکینه	xas	خش
čikiya	چیکیه		

دفتر چهارم - واژه‌نامه * ۲۶۵

dāra-para	داره پره	مهرو دوستی .
xasma	زیرشاخه‌های درخت ،	خصمه
dāveniyē	داونیه	حصیه .
xalxāl	دادن شیر از پستان .	خلخال
datāvistē	دتاویسته	شهرستان خلخال .
xalk	برتابیدن ، پرتوافشاندن .	خلک
dačiyē	دچیه	دیگری ، بیگانه .
xandē	روی هم چیدن .	خنده
dadār	ددار	خواندن .
xavar	بی هوده .	خاور
dard	درد	خبر .
xuni	رنج و اندوه ،	خونی
dardažar	درده ژر	چشمه .
xaif	دردمند ،	خیف
darastē	درسته	حیف .
xenē	مسته	خنه
mastē	شنیدن .	حنا .
dašu-barmē	دشوبرمه	
dašē	دشه	
de	رفتن به‌درون و آمدن به‌بیرون .	d = د
degmana dāq	به‌درون رفتن .	د
dā	دگمه داغ	عدد ۲
duē	نوعی وسیله ، داغ‌گذاری	دا
dāj	دگسته	داد . از مصدر :
dājeniyē	به‌درون افتادن .	داج
dāfarsē	دفرسه	درد .
del-xas	پرسیدن .	داجنیه
dār	دل خش	به‌درد آوردن .
dela	دلخوش .	دار
	دله	درخت .

۲۶۶ * ترانه‌های شمال

diyamāz	زاییده دیگری .	درون .
diyamāza vang	دیه‌ماز	دمگا
dim	صبحدم ،	شقیقه .
dimādim	دیه‌مازه‌ونگ	دمرده
dayi	بانگ و نالش صبحگاهی .	خاموش شدن .
dayi kela	دیم	دنوئه
dayi kila	روی ، چهره .	نهادن به‌درون .
dīvon	دی‌مادیم	دوراز
	روبرو .	برازنده .
	دی	دوکون
	دایی ، خال .	دکان .
	دیی کله	دوکون دار
	دیی کیله	مغازهدار .
	دختر دایی .	دولی گیریه
	دیون	محلی بیلاقی در شاندرمن .
	جزا ، کبفر .	دومله
		دنبال ، بعد .
	r = ʔ	دومن
		علفزار قسمت کم‌درخت جنگل .
rā	را	دوئه
	حرف اضافه .	دادن .
rā	را	دویار آویار
	راه .	رفت و بازگشت از یک راه
rebār	ربار	دی
	رودخانه .	ده .
raja	رجه	دیار
	ردیف ، صف .	پیدا ، آشکار .
rexun	رخون	دیبری
	رودخان . خط‌القدر دو رشته کوه که	دیگری .
	از جلگه تا گردنه و قلعه امتداد داشته باشند .	دیبری زنده
		diyari zanda

žèn	ژن	raza	رزه نام مکانی در بیلاقات تالش‌دولاب.
Žēn-nana	ژن ننه مادر زن.	rašt	رشت شهر معروف.
žen	ژن گم، ناپیدا.	rešen	رشن روشن.
		ruk	روک کوچک.
			z = ز
sē	سه عدد ۳.		
sā	سا سایه.	zarda-vel	زرده‌ول گل زرد.
sāstē	ساسته	zaman	زمن زادبوم.
saxtē	ساخته ساختن.	zeng	زنگ زانو.
sāqāle	ساغاله سفال، سفال شکسته.	zunestē	زونسته دانستن.
sālyār	سالیار سال‌هنگام.	zune	زونه زبان.
sebia-xevār	سیله‌خوار نام مکانی در بیلاقات ملال تالش‌دولاب.	zua	زونه پسر.
sex	سخ درخت آزاد را گویند.		z = ژ
serā	سرا سرا، خانه محوطه.	žē	ژه زدن.
ser	سر سرخ.	ža	ژ جو.
sēra-sif	سره‌سیف سیب سرخ.	žandē	ژنده زدن.

sailāv	سیلاو سیلاب.	seravel	سره‌ول گل سرخ.
sistē	سیسته سوختن.	sefidru	سفیدرو رودخانه معروف گیلان.
		senga	سنگه نام مکانی در بیلاقات تالش‌دولاب.
	s = ش	savāt	سوات سواد.
šār	شار شاد	sūtē	سوته سوزاندن.
šandermin	شاندرمین نام شهر و یکی از بلوک پنجگانه تالش.	suta ku	سوته‌کو کوه سوخته.
šaha barzeku	شاهه برزکو نام مکان زیارتگاهی در بیلاقات تالش‌دولاب.	sur	سور شام.
šaba	شبه پرتو.	savdā	سودا سودا، معامله.
šat	کج	savdā-kar	سوداگر سوداگر.
šet	شت شیر خوردنی.	savz	سوز سبز.
šandē	شنده پاشاندن.	sayāt	سیات نام مونت.
šav	شو شب.	siyā-mēš	سیامش مگس.
šelār	شلار	siyā mēši pera	سیامشی پره لشگر مگس.
ševār	شهوار شلوار.	saīda šarfšā	سیده‌شرفشا عارف و شاعر معروف گیل دولابی.
šavāhang	شواهنگ ستاره صبح.	sif	سیف سیب.
šusēl	شوشل نام مکانی در بیلاقات تالش‌دولاب.		
šuna	شونه		

دفتر چهارم - واژه‌نامه ۲۶۹*

fand	فند شگرد، فن .	چوپان، شانه . شوی
fit	فیت ریز .	پیرهن . شه
fitfita-duna	فیت‌فیتهدونه دانه‌های ریز .	رفتن . شیوار
ferduē	فردوئه دورانداختن .	مانند، همانند .
ق = q		ص = s
qāl-o qil	قال و قیل قیل و قال سروصدای بلند جمعی .	صب بامداد .
qavāla	قواله قباله .	صبا فردا .
qasid-či	قاصیدچی قاصد، واسطه .	صبی صبح هنگام .
ک = k		غ = q
kā	کا در، از، حرف اضافه .	غرصه غصه .
karaji	کرجی قاییق .	غریبه‌بنده نام زیارتگاهی در رضوانشهر .
karem	کرم کدام .	ف = f
kaša	کشه آغوش .	فت پر، عکس خالی .
kašta	کشته کشته، زرع .	فل پوسته، نازک شلتوک .

۲۷۰ * ترانه‌های شمال

kina	کینه دختر .	kafšan	کفش علفزار قرق شده اطراف خانه .
kiyā	کیا کجا .	kelāk	کلاک کولاک، بارندگی .
ک = g		kelta	کلته نوعی کوزه آب .
gā	گا گاو .	kela	کله کیله
gāre	گاره گهواره .	kīla	کیله دختر .
gāleš	گالش گالوش، پا ابزار لاستیکی .	kalibil	کلی بیل نام مکان زیارتگاهی در تالش و لابل .
gāleš	گالش نگهدارنده گله گاو .	kana	کنه کهنه .
gālešaru	گالش‌شرو نشانه گالش بر روی زمین، جای پا .	ku	کو کوه، بیلاق .
gālun	گالون گاوها .	kav	کو کیود .
gatā	گته گرفتن .	kurand	کورند کهر .
geč	گج کوتاه‌قد، کوچک .	kuī	کول تیپه .
gezarun	گذرون عیش .	ka	که خانه .
gerd	گرد همه .	kija	کیچه گنجشک .
gerdi	گردی همرا .	kija-lun	کیجه‌لون گنجشکان .
gaf	گف	kilali	کیله‌لی کله‌لی
		kelali	دخترک، دخترجان .

دفتر چهارم - واژه نامه # ۲۷۱

mija	میجه	متر	نعش، لاشه .
	مزه	مجت	لف
mira malla	میره مله	مسجد .	لحاف .
	میرمحلّه، یکی از روستاهای ماسال	مرده	لو
min	مین	مردن .	لب ،
	میان ، کمر .	مریه	لونه
mirāv	میراو	مهریه .	لانه .
	میرآب .	مش	لوه
	n = ن	معاش .	معدّه .
		مش	لیل
		مگس، زنبور .	آب گل آلود .
nāal	ناال	میشن	لیو
	ناهل، ناسازگار .	بنفشه .	برگ .
nāja	ناجه	مگم	لیه
	حسرت و آرزو	مگر .	لالایی .
nāra	ناره	مل	
	نالّه دردآلود .	گردن .	m = م
nebā	نبا	مله	
	نباشد .	محلّه، خانه همسایه .	māč
nečir	نچیر	منده	ماچ
	نخجیر، شکار .	ماندن .	بوسه .
nari	نری	مانگ	ماسال
	اوروف، کشمال .	مونگ	یکی از شهرهای شهرستان نالش و مرکز بخش ماسال و شاندرمن .
neštē	نشته	ماه .	māsāla-rā
	نشستن .	مانگه تاو	ماساله را
nalat	نلت	مونگه تاو	راه ماسال .
	لعنت .	مہتاب .	māl
nemā	نما	موشته	مال
	الگو، مدل، نقش .	ویريته	دام .
nana	ننه	گریختن، دویدن .	mālèn
			مالن
			دامها .
			manttar
			متر

gelai	گلای	گپ، سخن .
gelgel	گل گل	دانه‌ای، عددی .
guravē	گوروه	در حال شگفتن، حالت بازشدن جوانه را گویند
gula	گوله	گوروه
gunia	گونله	جوراب .
girya	گریه	گوله
gizgizā	گیزگیزا	کوزه کوچک .
gilavon	گیله‌وون	گونله
gilun	گیلون	گلوله .
	گیلوان، از دهات شاهرود خلخال .	گیریه
		کوه، بیلاق .
		گیزگیزا
		نوعی لاله بهاره .
		گیله‌وون
		گیلوان، از دهات شاهرود خلخال .
		گیلون
		گیلان .
		لاله کوکو
		فاخته لال
		لاوه
		تکلم، سخن گفتن .
		لاونیه
		مالاندن چشم .
		لش

۲۷۲ * ترانه‌های شمال

www.tabarestan.info
شهرستان

ترانه‌های شمال

واژه‌نامه دفتر اول

بخش سوم

www.tabarestan.info
تبرستان

buzura xarji	بوزوره خرجی	انسان
bul	بول بال، دست	b = ب
biyem	بییم	bārde
bē	بودم، از مصدر:	bānd
pard	پرد پل	bāndun
pardun	پردون پلها	bāng
pu	پو پا	bāhāndi
pusa	پوسه روی پا	hāndē
punza	پونزه پانزده	bade
pavand	پهوند نامزد	badxuili
		barz
	j = ج t = ت	bessun
te	ته تو	baš
tuni	توننی گاهی	basda
jun	چون تن	beņu
	x = خ c = چ	buzur
caš	چش	

ovora	اووره آواره	?i- o- a- ā=ا-آ
oškor	اشکور آشکار	āti
oviya	اویه	votē
omē	می آمد. از مصدر:	angešta
olat	اولت کفن	ovešem
otaš	اوتش آتش	a
avešem	اویشم ابریشم	ači
obē	ابه شدن	az
ava	اوه	age
avasor	نو، تازه اوه سور	ama
?insun	سال نو اینسون	ogārde

برگشتن

خود، عادت، کردار.

d = د

dārd دارد

درد، رنج

dāst داست

دست

deruz دروز

دراز

dayu دیو

دریا

dua دوا

داد. از مصدر:

dur دور

درخت

duyi دویی

درختی

dim دیم

چهره، صورت.

Z, r = ر، ز

rā را

راه

rāšta راسته

اشک‌آلود، تحریک شدگی چشم

برای گریستن.

ru رو

راه

چشم.

čašun چشون

چشمها.

čuš چوش

چرایی.

čarda چارده

چهارده.

čorda چورده

چهره.

čarči چرچی

دستفروش دوره‌گرد.

čama چمه

ضمیرملکی اول شخص جمع.

čan چن

چند.

xaba خبه

خبر.

xedu خدو

خدا.

xarub خروب

خواب

xaš خش

مهر، عشق، دوستی.

xuk خوک

خاک.

xul خول

خال.

xuna خونه

خانه.

xuil خویل

خویل

س، ش = S. S

ruž روز

روز.

raihun ریحون

ریحان.

zārd زارد

زرد.

zardu زردو

زردگونه.

zua زوآ

پسر.

sa سه

سر، روی.

ser سر

سرخ.

sas سس

صدا.

sutē سوته

سوختن.

savdā سودا

سودا، معامله.

su سو

سایه.

sur سور

سال.

sibi سیبی

سفید.

siyu سیو

سیو

سیاه.

سیف

سیب.

شن

می‌روند. از مصدر

شو

شب.

شواهنک

ستاره‌صبح.

شی

پیرهن.

شبی شم

پیرهنش.

غ، ف، ک = k, q

غمون

غمها.

غمچی

شلاق، قمچی.

غوغی

مشعل.

قبون

قربان.

کارد

کارد، کرد.

کاشت

کشته، زراعت.

کافیر

کافر.

sif

šen

še

šav

šavāhng

šai

šayi šem

qamun

qamči

quqi

qebun

kārd

kāšt

kāfir

۲۸۲ * ترانه‌های شمال

hadiya	هدیه		گفتن
	از اسامی زنه‌است	vāng	وانگ
herdu	هردو		بانگ
	خرد و شکسته	vef	ول
hazu	هزو		گل
	هزار	velgun	ولگون
havo	ههور		گلگون
	هوا		
haši	هشی	h , y = ه، ی	
	خورشید		
hašilem	هشيلم	hārči	هارچی
	خورشید کم		هرچی، هرچیز
yui	یوی	hārdē	হারده
	یار		خوردن
yuyem	یویم	hārkas	هارکس
	یار من		هر کس

دفتر چهارم - واژه‌نامه # ۲۸۱

	m = م	kāfšan	کاوشن
			سبزه‌زار
mānde	مانده	kaš	کش
	ماندن		آغوش
mequn	مدغون	kešti	کشتی
	ملول، اندوهگین		شال کمر
mul	مول	keluk	کلوک
	دام		کلوک، بارندگی
mulun	مولون	kanda	کنده
	دامها		خانه دودمان
mu	مو	kanu	کنو
	ماه، یک سوم فصل		کنار
miyun	میون	kina	کینه
	میان، کمر		دختر
	v, n = و، ن	kuk	کوک
			گرفته و بغض‌آلود
nebud	نبود	kumil	کومیل
	نابود		کامل
neso	نسو		ل = ل
	از اسامی زنه‌است		
nešdē	نشده	laš	لش
	نشستن		لاشه، جسد
nana	نانه	lašem	لشم
	مادر		لاشام
num	نوم	lamun	لمون
	نام		بالکن، تلار
ni	نی	liv	لیو
	نیست		برگ
votē	وته		

ترانه‌های شمال

www.tabarestan.info
تبرستان

واژه‌نامه دفتر دوم
بخش یک و دو و سه

	اور	avr	بارهنگ
bāl	ایر		بال
	آسادن	usāden	دست ، از انگشت تا شانه
bejār	برداشتن		بچار
bijār	اوسر	usar	بیچار
	آن سر ، آن گوشه		شالی‌زار
bejār-sar	آسر	asar	بچارسر
	آین سر		محیط بچار را گویند
bejār-kār	اوروسی	urusi	بچارکار
	روسی منسوب به روسیه و روس		فعالیت‌هایی که برای کشت برنج انجام می‌گیرد ، کار در بچار
bečēn	اویه	uye	بچن
	آبچا		زاییدن
bēxtar	آیه	aye	بختار
	آینجا		بختر
berār	آی	?i	بهتر
	یک		برار
bordan	ایسن	?isan	برادر
	آیستادن		بردن
bermestar	ایلات	?ilāt	بردن
	کولی ، کوچ نشین		برمستن
bafā	ایلاهی	?ilāhi	گریستن
	الهی		بفا
balat	ایمه	?ime	وفا
	هیزم		بالت
bene	آیورده	?ivarde	دروازه چوبی و نرده‌مانند
	پکباره ، از یک‌طرف		بینه
bostan			بته ، نهال ، واحد شمارش درخت
		b = ب	بوستن
bijārkul	بادرنگ	bādrang	شدن
			بیچارکول

aštāli	اشک	a = Ā
	اشتالی	
āv	اشتالو	آو
	اشتالی تیته	آب
āvi	شکوفه شفتالو	آوی
	اشتر	آبی ، رنگ آبی
āhin	این طرف‌تر ، این سوتر	آهین
	اوشتر	آهن
āhine der	آن طرف‌تر	آهینه‌در
	الوات	درب آهنی
āyem	عیاش و لالابالی	آیم
an	آن	
	این	
amē	امه	?i, u, a, a = الف
ami	امی	
	ضمیر ملکی اول شخص جمع	اره
adim	ادیم	این سو ، این ور
	این رو	اره
udim	اودیم	آن سو ، آن ور
	آن رو	ارسو

www.tabarestan.info
 تبرستان

		jor	جر
čerē	چیدن		بالا
čirē	چره	jit	جیت
	چیره		یوغ
čelkin	چرا	jileskesten	جیلسکستر
	چرا		لییر خوردن
	چرکین	čār	چار
	چرکین		عدد چهار
		čārvādār	چاروادار
		čārvidār	چارویدار
xalxāl	خلخال		چاروادار
	شهرستان خلخال	čākudan	چا کودن
xu	خو		درست کردن، ساختن
	خود از ضمائر اول شخص مفرد	čāp-čāp	چاپ چاپ
xāxur	خاخور		چپچه
	خواهر	čelenger	چلنگر
xāskār	خواسکار		آهنگر، فلزکار
	خواستگار	čan	چن
xutan	خوتن		چند
xuftan	خفتن	čandar	چندر
	خوابیدن		چقدر
xurde mennem	خورده منم	čul	چول
	نمی توانم بخورم		آب گل آلود
xuruz	خوروز	čum	چوم
	خروس		چشم
xugerd	خوگرد	čumān	چومان
	خو کرده، طمع دار شده		چشم ها
xuli	خولی	či	چی
	آلوجه، آلوجه سبز		چیز
xulidār	خولی دار	čian	چی اون
	درخت آلوجه		

خ = x

بلندی های محیط شالیزار را گویند

tanestan	تانستن		
	توانستن	p = پ	
te	ته		
ti	تی	pāpruz	پاپروز
	ضمیر ملکی دوم شخص مفرد		سیگارت دست ساز
toranj	ترنج	pāč	پاچ
	بیرتقال		کوتاه قد
telar	تلار	pāčerikā	پاچهریکا
	بالکن، طبقه دوم خانه های روستایی		پسر قد کوتاه
turkemān	تورکمان	pali	پالی
	ترکمن		پهلو، نزد
tita	تیته	puragudan	پورگودن
	شکوفه		پر کردن
titi	تی تی	purd	پورد
	نام مجازی عام پرندگان		پل
tirme	تیرمه	parān-parān	پران پران
	ترمه		تیکه پاره، لکه، لکه
tif	تیف	pus	پوس
	خار		پوست
		piran	پیرن
		pirān	پیران
			پیراهن
	ج، ج = z, c	pille	پله
je	جه		بزرگ
	از، حرف اضافه	pilletā	پیلته تا
jahil	جاهیل		آن یکی که بزرگتر است
	جاهل، تازه جوان	t = ت	
jer	جر		
	پایین	tal	تال

	m = م		گاواهن
mā	ما	gāleš	گالش
	من	gāleš vače	گاودار، گاوبان
mā	ما	gēše	گالش وچه
	ماه	gēše	بچه گالش
māčči	ماچی	gēvāš	گشه
	بوسه	gēvāš	عروس
mār	مار	gul	گنده‌واش
	مادر	gul	نوعی گیاه وحشی - افسنتین
mārēi	ماره‌ی	gite menne	گول
	آی مادر	gite menne	گل
māše	ماشه	guten	گپته‌منه
	انبر نانوايي	guten	نمی‌تواند بگیرد
mānestan	مانستن	gil	کوتن
	همانند بودن	gil	گفتن
māng	مانگ	gilevače	گیل
	ماه	gilevače	گل، گیلک
mejā	مجا		گیل‌وچه
	از من		بچه گیلک
mačče	مچه		
	اخم، لب و لوجه ورچیدن		
mardak	مردک	lāt	لات
	مرد	lāt	زمین‌های سنگی کنار رودخانه
mange pišāni	منگه پیشانی	lājān	لاجان
	ماه‌پیشانی	lājān	شهر لاهیجان
meni	منی	lāku	لاکو
	من نیز	lāku	دختر
mu	مو	libās	لیباس
	من	libās	لیاس

www.tabarestan.info
نیرستان

	ماکی، مرغ خانگی		f = ف
kaše	کشه	fāden	فادن
	آغوش	fāden	دادن
kaškare	کشکره	fāresen	فارسن
	زاغی	fāresen	رسیدن
kelač	کلاچ	foborden	فوبوردن
kelaj	کلاچ	foborden	بلعیدن
	کلاغ	foborden	فوموج
ku	کو	fomuž	پاورچین
	کوه، بیلاق	fomuž	فیشادن
kubud	کوبود	fišāden	دور ریختن
	کبود	fišāden	
kutāk	کوتاک		k = ک
	کودک		
kotar	کوتر	kā	کا
	کیوتر	kā	کجا
kuji	کوجی	kāburin	کابورین
	کوچک	kāburin	کجا می‌برید
kudan	کودن	kor	کور
	کردن، انجام دادن	kor	دختر
kurānd	کوراند	kurēi	کوره‌ی
	کهر	kurēi	آی دختر
kukē	کوکه	kāntā	کانتا
	کوکو، فاخته	kāntā	کدام یکی
kul	کول	kējā	کجا
	تپه	kējā	از چه کسی
		keṛāti	کراتی
	g = گ	keṛāti	ماکی نابالغ
gājime	گاجیمه	kark	کرک - کرکی

۲۹۴ * ترانه‌های شمال

huni	آسمان هونی	vi	برگ وی
hiyan	خاطر هیبن خریدن	vijin	بید ، درخت بید ویجین
		havā	کندن علف‌های هرز هوا

دفتر چهارم - واژه‌نامه * ۲۹۳

nifrin	نیفات نیفرین نفرین	murq	مورغ
		mi	مرغ ، ماکي می
	v = و	mi	می
vāje	واجه	miyān tā	ضمیر ملکی اول شخص مفرد میان تا
varestan	برچسبیده وارستن	mije	وسطی میجه
vāreš	باریدن وارش	mirs	مژه میرس
vāšān	بارش ، باران واشان	mil mil	مس میل میل
vāfersen	تیرک چوبی وافرس		خط خطی
vāgerdesen	پرسیدن واگردس	n = ن	
vače	بازگشت وجه	nāje	ناجه
vaxt	بچه وخت	nār	حسرت ، آرزو نار
var	وقت ور	nazninini	انار نازنی‌نینی
varf	پهلوی ، کنار ورف	nal	نال نعل
varze	ورف برف	nebune	نبونه
varzā	ورزه وررا	nemā	نمی‌شود نما
valg	گاو نر ولگ	navāt	جلوه ، نقش نوات

www.tabarestan.info
تبرستان

ترانه‌های شمال

واژه‌نامه دفتر سوم

www.tabarestan.info
تبرستان

دفتر چهارم - واژه نامه ۲۹۹

		d - د	هنگام برداشت محصول پنبه
setāre su	ستاره سو	dār	دار
sere	روشنی ستاره . سره	dab	درخت . دب
sarexarman	حیاط، خانه و محوطه . سرخرمن	detar	مد ، رواج دتر
siyu	هنگام بپا شدن خرمن . سیو	deram	دختر ، فرزند مونث . درم
	سیاه .		بخشی از کابین عروس که نقداً پرداخت می شود .
	۲ - ر	das	دس
rass	راس	dasmāl	دست . دسمال
rikā	راست . ریکا	dele	دستمال دله
rikā-kun	پسر . ریکاکون	dim	درون . دیم
	پسرکان		روی ، چهره .
	ش - s	z - ز و s - 5	
še	شه	zanmār	زن مار مادرزن .
šahi	ضمیر ملکی مشترک اول و دوم شخص مفرد و جمع شاهی	zanevar	زنهور کسی که می تواند زن بگیرد .
šel	شهر معروف مازندران . شل	sāri	ساری شهر معروف .
šu	گشاد ، شل . شو	sāqe nepār	ساقه پیاز نیار مقدس .
	شب .	sāle panbe	سال پنبه

۳۰۰ * ترانه های شمال

kutari	کوتری	ši	شی
kahu	کودری ، نوعی پارچه . کپو		شوهر .
kijā	کیجا	f, q, a-	ع ، غ ، ف ، ق -
kijākun	دختر . کیجاکون	araqčīn	عرقچین
	دخترکان .	qomča	نوعی روسری . غمچه
	ک - g	ferferi	غنچه . چین و شکن فرفری
gutan	گوتن	qar	فر فرفره . قر
gaten	گفتن . گتن		قهر
gad	گرفتن . گد	k - k	
gelī	بزرگ . گلی	kē	که چه کسی ، کی .
gu	گلو . گو	karkane	کرخنه
qu-xāle	گوخاله	kāl	کارخانه . کال
gušti	مرتخ و اطراف نگاه گاوها . گوشتی	kāle	ناپخته ، خام . کاله
	دام غیرشیرده که برای تأمین گوشت عرضه می گردد	karavā	زمین خشک و بایر . کرهوا
	ل - l	kari	کهریا . کری
lālevā	لالهوا	kalāj	کره اسب . کلاج
			کلاغ .

